

przed świecki trybunał, który w 372 r. oczyścił go z zarzutów). Prelegent podkreślił, iż konflikty te nie osłabiły prestiżu prawowitego papieża, który – wykazując cierpliwość i rozwagę – wzmocnił autorytet biskupa Rzymu, a dla duchownych uzyskał od cesarza Gracjana przywilej *Privilegium fori* (378 r.). Druga podwójna elekcja miała miejsce po śmierci Zozyma w 418 roku. Wyloniła ona dwóch papieży: Bonifacego, którego wybór był teologicznie i kanonicznie ważny, oraz Eulaliusza, który ciesząc się mniejszościowym poparciem, uważał się za sukcesora zmarłego papieża. Prelegent szczegółowo omówił towarzyszące jej spory, w które zaangażowany był także cesarz Honoriusz i jego siostra Galla Placydia (opowiadająca się za Bonifacem). Zakończyły się one ostatecznie, gdy 3 kwietnia 419 r. cesarz wydał reskrypt skazujący Eulaliusza na dożywotnie wygnanie z Rzymu. Tego typu konfliktem w przyszłości miał zapobiec edykt wydany przez Honoriusza w 420 roku, w którym cesarz określił zasady wyboru papieża; wg prelegenta dokument ten zapewniał stały wpływ cesarza na papieżstwo, ale faktycznie nie chronił przed podwójnymi elekcjami (do kolejnej doszło bowiem już 498 roku). W dyskusji głos zabrali m.in.: M. Dylewska, H. Kowalski, ks. St. Longosz, B. Iwaszkiewicz-Wronikowska. Pytali oni prelegenta m.in. o wspomnianą elekcję z 498 roku. Prelegent wyjaśnił, iż chodziło tutaj o wybór Symmachusa i Wawrzyńca. Dodał, iż główne wydarzenia z tym związane rozgrywały się już w VI wieku; zapowiedział też osobny wykład na ten temat.

Na zakończenie ks. prof. St. Longosz podziękował uczestnikom za udział w całorocznych spotkaniach i poprosił o zgłaszanie tematów referatów na rok 2002/2003.

Anna Z. Zmorzanka – Lublin, KUL
Józef Figiel SDS – Lublin, KUL

2. XXXIV DOROCZNE SPOTKANIE SEKCJI FILOLOGICZNEJ (Łódź, 11-12 IX 2001)

W dniach 11-12 września 2001 roku odbywała się XXXIV Sesja Sekcji Filologicznej, która działa przy Komisji Episkopatu ds. Nauki Katolickiej. Spotkanie to miało miejsce w Wyższym Seminarium Duchownym w Łodzi. Zgromadziło ono 27 filologów klasycznych, którzy nauczają łaciny i greki w polskich uczelniach, w tym głównie w Wyższych Seminarjach Duchownych.

Sesję rozpoczęto uroczystą Mszą Świętą, której przewodniczył J.E. arcybiskup łódzki Władysław Ziśłek. W swej homilii ks. Arcybiskup zwrócił uwagę na znaczenie nauczania języków klasycznych w polskich seminariach duchownych. Otwarcia obrad pierwszego dnia sesji dokonał ks. prof. dr hab. Henryk Wójtowicz, długoletni przewodniczący Sekcji Filologicznej. Zebranych powitał także tegoroczny gospodarz spotkania – ks. dr Janusz Lewandowicz, rektor WSD w Łodzi i jednocześnie filolog klasyczny, który omówił pokrótce zarówno historię WSD, jak też nawiązał do dzie-

jów samej diecezji łódzkiej. Na przewodniczącego obrad w tym dniu powołano ks. prof. dra hab. Antoniego Swobode.

Jako pierwszy wystąpił dr hab. Robert Zawadzki z WSP w Częstochowie z referatem *Uwagi o cierpieniu u Achilleusa Tatiosa*, w którym mówił o motywach działań bohatera romansu noszącego tytuł *Opowieść o Leukippie i Kejtofoncie* z II w. po Chrystusie. W utworze tym autor wypowiada się na temat charakteru pojawiających się niespodziewanie nieszczęść, które uderzają w człowieka i tym samym wyrządzają mu krzywdę i ból. Tatios zwraca także uwagę na płacz i łzy, które uzewnętrzniają ludzkie cierpienie. Wobec tego rodzaju uczuć człowiek jawi się jako istota bezbronna. Jedynie czas ma być lekarstwem na owe doznania.

Jako drugiego prelegenta wysłuchano dra Mariana Babińskiego, który wygłosił odczyt zatytułowany *Argumentacja retoryczna. Stanowisko Arystotelesa w niektórych kwestiach logicznych związanych z toposem*. Autor referatu ukazał tu topos na tle szkicu teorii rozumowań przedłożonych przez Arystotelesa w *Topikach*, *Analitykach* i *Retoryce*. Na wstępie rozważone zostały takie składniki definicji, jak: własność, rodzaj i cecha przypadkowa, by wreszcie przejść do scharakteryzowania zdań w kategorii prawdy i fałszu oraz wiedzy i mniemania. Idąc za myślą Stagiryty referent podkreślił, że wiedza różni się od mniemania ogólnością i koniecznością przesłanek. Następnie ukazane zostało użycie toposu na wspólnych przykładach zaczerpniętych z *Retoryki* i z *Topików*. Pojęcie to stanowi spójną część arystotelesowej teorii rozumowań. Po wysłuchaniu tych referatów wywiązała się dyskusja, po której uczestnicy spotkania udali się na zwiedzanie Pałacu Poznańskich będącego niezapomnianą wizytówką Łodzi z lat dawnej świetności.

Po obiedzie nastąpiła kontynuacja obrad pod przewodnictwem S. dr Ambrozji Kalinowskiej. Zapoczątkowało je wystąpienie prof. dra hab. Jerzego Wojtczaka-Szyszkowskiego (UW), który mówił na temat: *Cierpienie Boga czynnikiem ewokującym cierpienie człowieka*. Za podstawowy materiał posłużyły tu żywoty św. Kingi oraz św. Salomei. Obydwie święte były czcicielkami Maryi jako Matki Bożej, ich życie stanowi przykład głębokiej pobożności.

Kolejnym punktem było wystąpienie mgr Agaty Łuki (Instytut Filologii Klasycznej KUL) z referatem pt. *Nauczyciele, uczeni i poeci w epigramatach Janusa Pannoniusa*, który był pierwszym wielkim lirykiem węgierskim. Wykształcił się w Italii, gdzie zetknął się z poetami i uczonymi. Spotkania owe znalazły swe odzwierciedlenie w twórczości Pannoniusa zarówno w postaci kąśliwych drwin, jak i zasłużonych pochwał w odniesieniu do dorobku ówczesnych autorów.

Po krótkiej dyskusji dotyczącej wysłuchanych odczytów nastąpiła przerwa. Zebrani udali się na spotkanie z arcybiskupem W. Ziółkiem do Kurii Biskupiej, aby tam przy poczęstunku podzielić się osobistymi wrażeniami dotyczącymi zarówno problematyki nauczania języków klasycznych w Seminarach Duchownych, jak i sytuacji społeczeństwa w naszej ojczyźnie. Jeszcze tego samego popołudnia głos zabrała mgr Ewa Osek (Instytut Filologii Klasycznej KUL), która przedstawiła referat: *Szatan – duch powietrza w nauce Bazylego Wielkiego*. Wystąpienie to składało się z trzech części i dotyczyło: a) relacji Szatana ze światem materialnym, b) atmosfery jako miejsca aktywności upadłych aniołów, c) celu niegodziwych poczynań diabła. W swej

demonologii św. Bazyli twierdził, że diabeł jest niematerialnym, bezcielesnym i niewidzialnym bytem, oraz pozostaje w bliskim związku ze światem widzialnym, a w szczególności z ludźmi. Pani mgr Osek przedstawiła także recepcję motywu Szatana jako ducha powietrza w V-XVI wieku i u takich myślicieli jak Pseudo-Dionizy Areopagita i Marcin Luter.

Zwieńczeniem obrad pierwszego dnia był referat ks. dra Norberta Widoka (Uniwersytet Opolski), który mówił na temat: *Konotacje physis w odniesieniu do świata stworzonego w „Mowach” Grzegorza z Nazjanzu*. Według tegoż autora świat to wielkie teologiczne tworzywo o charakterze boskim, gdzie *physis* oznacza otaczający świat. Bóg bowiem stworzył świat rzeczy materialnych, które są Jego przedłużeniem. Grzegorz zatem pragnie wyrazić swoje uwielbienie dla Boga – Stwórcy świata, który odznacza się pięknnością, doskonałością i harmonią, Bóg zaś jest ponad wszelkim bytem i naturą. W dyskusji, która wywiązała się po referatach, głos zabrali: S. dr A. Kalinowska, prof. J. Wojtczak-Szyszkowski, ks. mgr S. Duda, ks. prof. A. Swoboda, ks. dr L. Nieścior, ks. dr Mariusz Szram, ks. mgr J. Targosz, ks. dr J. Lewandowicz.

Drugi dzień spotkania rozpoczął się Mszą św. sprawowaną przez ks. prof. H. Wójtowicza, obradom zaś przewodniczył ks. prof. dr hab. A. Swoboda. Z pierwszym referatem wystąpiła S. dr A. Kalinowska, która mówiła na temat: *Hymny pasyjne biskupa Jana Dantyszka*. Ów biskup chełmiński, a potem od 1537 r. warmiński, żył w latach 1485-1548. Często jest określany mianem renesansowego humanisty i wybitnego poety polsko-łacińskiego. Jest on także autorem zbioru *Hymnów kościelnych*, na które składa się 31 utworów, liczących łącznie 2048 wersów. Ich adresatami są: Chrystus, święci, i wierni chrześcijanie. Utwory te dzielą się na: wiersze programowe i właściwe hymny pasyjne z dwudzielną kompozycją w postaci kazań i pouczeń oraz swoistej modlitwy. Hymny korespondują z kalendarzem liturgicznym Wielkiego Postu.

Następnie zebrani wysłuchali odczytu mgr Heleny Błazińskiej (MSD, KUL) która przybliżyła *Dzieje Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Lublinie*. Jego początki sięgają roku 1675, poprzez okres prowadzenia go przez XX. Misjonarzy w latach 1714-1864, aż po dzieje pomisjonarskie od 1864 roku do dnia dzisiejszego. Jest kwestią godną zauważenia, że losy Seminarium w Lublinie spletają się także z powstaniem KUL w 1918 roku. Oprócz przypomnienia istotnych dat podane i omówione zostały wydarzenia wiążące się z życiem tej lubelskiej społeczności seminaryjnej. Obydwa odczyty stanowiły inspirację do kolejnej dyskusji, podczas której zasadniczym był głos dra Władysława Pokrywki traktujący o aktualnych problemach związanych z nauczaniem języków klasycznych w Seminarium Duchownym. Chodzi mianowicie o zmniejszenie liczby godzin tych języków.

Tego dnia wysłuchano jeszcze referatu prof. dra hab. Mariana Szarmacha (UMK): *„De audiendo” Plutarcha jako traktat o mówcy i słuchaczu*. Idąc za treścią tego pisma należy stwierdzić, że jest to traktat o charakterze pedagogicznym, w którym nakazuje się czytelnikowi uważnie słuchać, a dyskutującym nie wdawać się w szczegóły. Z traktatu jawi się dobrotliwy mówca. Są w nim zawarte ponadczasowe wskazania Plutarcha, aktualne do obecnych czasów.

Ostatnim referującym był ks. prof. H. Wójtowicz, który wystąpił z odczytem: *Iuvenus, „Evangeliorum libri quattuor”*. Była to prezentacja własnego przekładu, bogato egzemplifikowana tekstem łacińskim wraz z obszerną analizą metryczną poszczególnych wersetów.

Na zakończenie obrad przewodniczący Sekcji – ks. prof. Henryk Wójtowicz złożył serdeczne podziękowanie organizatorom spotkania na ręce rektora WSD – ks. dra Janusza Lewandowicza. Omówiono także bieżące sprawy naszej Sekcji oraz ustalono, że następne spotkanie odbędzie się w dniach 9-11 IX 2002 roku w WSD w Tarnowie.

Helena Błazińska – Lublin, KUL

3. BISKUP I JEGO ROLA W KSZTAŁTOWANIU MIASTA PÓŻNOANTYCZNEGO

(V Dni Kazimierskie, Kazimierz n. Wisłą, 5-7 X 2001)

Piątę z cyklu organizowanych przez Katedrę Historii Sztuki Starożytnej i Wczesnochrześcijańskiej KUL Sympozjów Kazimierskich poświęconych kulturze świata późnego antyku i wczesnego chrześcijaństwa odbyło się w Kazimierzu nad Wisłą w dniach 5-7 października 2001 roku. Tematem spotkania był tym razem **Biskup i jego rola w kształtowaniu miasta późnoantycznego**. Wprowadzeniem do obrad było wystąpienie ks. prof. Antoniego Dębińskiego (Zakład Prawa Rzymskiego, KUL) na temat: *Biskup i życie gminy chrześcijańskiej*. Następnie przedstawiono szereg referatów, w których autorzy (historycy, archeolodzy, historycy sztuki i patrolodzy) prezentowali inicjowaną przez biskupów działalność budowlaną w miastach Zachodu (m.in. w Rzymie – dr hab. Bożena Iwaszkiewicz – Wronikowska, Mediolanie – dr Kazimierz Ilski, w Noli – ks. prof. Jerzy Pałucki, w Arles – ks. prof. Antoni Żurek, w Tomis – dr Halina Gajewska) i Wschodu (w miastach Armenii – dr Daniel Próchniak, w Egipcie na wyspie File – dr Ida Ryl-Prejbisz), a także kontekst historyczny, w jakim ta działalność miała miejsce (m. in. na terenach naddunajskich – dr Lech Trzcionkowski, w Galii – mgr Marcin Pawlak, w Nubii – mgr Bożena Rostkowska). Uczestnicy symposium zobaczyli przykłady późnoantycznych kościołów biskupich i usłyszeli o problemach badawczych z nimi związanych (w Efezie – prof. Elżbieta Jastrzębowska, w miastach Prowansji – mgr Maria Stanek, w Novae – dr Zygmunt Kalinowski, w Hippos i Diocezarei – prof. Jolanta Młynarczyk, w Hermopolis – dr Jan Stanisław Partyka i dr Marek Barański). Mieliśmy też możliwość zagłębienia się w ikonograficzne rozważania na temat mozaiki z Rawenny z przedstawieniem biskupa Apolinarego (mgr Józef Cezary Kałużny), obejrzenia galerii portretów biskupich nubijskich (dr Małgorzata Martens-Czarnecka) i poznania najnowszych rezultatów prac wykopalisk na stanowisku w Sinada koło Starej Dongoli, identyfikowanym z siedzibą arcybiskupów Nubii (dr Bogdan Żurawski). Poruszono także problem niszczenia przez chrześcijan rzeźb wypełniających miejsca publiczne antycznych miast (prof. Ilona Skupińska-Løvset). Interesującym uzupełnieniem zasadniczego tematu obrad były wystąpienia prezentujące nowe interpreta-